

Hledání zbytků historické paměti v afropských identitách v díle Léonory Miano

Petr Vurm

Masarykova univerzita

vurm@phil.muni.cz

LOOKING FOR THE REMNANTS OF HISTORICAL MEMORY THROUGH AFROPEAN IDENTITIES IN THE WORKS OF LÉONORA MIANO

The paper analyzes in depth two works by the Cameroonian writer Léonora Miano. This author represents the contemporary migration writing coming from Subsaharan Africa, denoted sometimes as *migritude* and dealing with subjects such as migrations, exiles, hybridity, postcolonialism and post-postcolonialism and the individual vs collective experience. The paper focuses more closely on one particular aspect of her writing: the representation of the historical memory of Africa, through the newly established Afropean identity of her characters, who strive to find their place between Europe and Africa.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Léonora Miano — *migritude* — *Období stínu* — *Vnitřek noci* — dějiny — paměť- Afropská identita — migrace — exil

Léonora Miano — *migritude* — *Saison de l'ombre* — *Intérieur de la nuit* — history — memory — Afropean identity — migration — exile

DOI

<https://doi.org/10.14712/23366729.2020.1.10>

Léonora Miano se narodila v roce 1973 v Douale v Kamerunu. Poté, co svému rodnému kontinentu věnovala trilogii *Vnitřek noci* (fr. *Intérieur de la nuit*, Plon, 2005, dále UN), *Kontury příchozího dne* (*Contours du jour qui vient*, Plon, Goncourtova cena studentů středních škol 2006) a nakonec *Šarlatová jitra* (fr. *Les Aubes écarlates*, 2009), publikovala v roce 2008 *Jako vyhaslé hvězdy* (fr. *Tels des astres éteints*), svůj první román o afropské¹ komunitě. Ovšem jejím největším úspěchem je román *Období stínu* (fr. *La saison de l'ombre*, 2013, dále OS), oceněný literární cenou Femina. Afropská identita, se kterou Miano přichází explicitně v románu *Jako vyhaslé hvězdy* a sbírce povídek *Afropská duše a další povídky* (fr. *Afropean Soul et autres nouvelles*), nadále inspiruje většinu jejích děl. Právě tuto smíšenou identitu, rozkročenou mezi Afrikou, Evropou

1 Záměrně používáme toto slovo namísto obvyklejšího *afro-evropský*, které je pokusem o věrný překlad francouzského slova *afropéen*, snažící se vyjádřit právě úzký vztah až neoddelitelnost obou složek jedné a též identity.

a Amerikou, zabydlenou na symbolických hranicích, Miano traktuje v dalších svých inspirativních dílech, souboru esejů a příspěvků z konferencí *Obývat hranici* (fr. *Habiter la frontière*, 2012, dále OH). Tato identita se tak vrací obecněji v autorčině osobní filozofii, která spočívá v uvědomění si vlastní hraniční identity, ať se jedná o identitu vlastní nebo jejích krajanů, a je zároveň velkou výzvou i velkou příležitostí. Jak říká sama autorka ve zmíněném díle:

Být Afričanem dnes znamená být kulturně hybridní. Znamená to žít na hranici. Uznat tuto hranici znamená být upřímný sám k sobě, čelit své vlastní realitě a být schopen ji tvarovat. Nejde o to pokusit se uplatnit jednu nebo druhou ze složek této identity, ale říci si, že jejich nositel má ono vzácné privilegium, že si může vybrat to nejlepší z každé kultury.

Kromě toho naše území trpí nedostatkem zejména historických písemných stop, což neumožňuje s jistotou vědět, jaký byl život našich předků. Pokud všechny naše tradice nezmizely, zůstává skutečností, že naše národy dnes čelí potřebě se znovu stvořit a znovu objevit samy sebe. Je to výzva, kterou je možné uchopit pouze tak, že ji přijmeme, jakkoliv bolestným se to někdy může zdát, tím, že obydleme hraniční identity, které nám historie odkázala (OH, s. 27).²

Afropská hraniční identita tak vyjadřuje složitost hledání místa ve světě na obou stranách Atlantiku či Středozevního moře, postupné uvědomování si vlastního já a identity potomků afrických migrantů, dětí Afriky, zbavených základní historické identity. Je to jakýsi pomyslný „třetí prostor“, nepřináležející plně ani k jednomu kontinentu, ale zároveň zabydlující všechny z nich.

Tento třetí prostor není jako teoretický koncept nic nového. Aniž bychom chtěli zabíhat do všech podrobností, které by vydaly na samostatný článek, shrňme hlavní východiska a teoretické argumenty, jak je formuloval Homi K. Bhabha ve svém zásadním díle *Místa kultury* a ještě předtím v článku „Závazek teorii“, jenž později zahrnul právě do prvně zmíněného díla. V tomto, pro postkoloniální teorie důležitém počínu, Bhabha analyzuje identitu a alteritu postkoloniálního subjektu, jež přenáší identitární odkaz nositele politických, ekonomických a kulturních oprávnění, směrem k experimentální dimenzi, kde se tvoří něco, co Bhabha nazývá „strategiemi sama sebe“. Identita a alterita se působením těchto strategií dostávají do třetího prostoru (třetích prostorů), které britsko-indický teoretik definuje jako místa přechodu, provizorní a křehké mezery (skuliny, švy, fr. *interstices*) mezi různými identitami. A právě v těchto místech může identita podléhat mnohočetným a kreativním hybridizacím. Definující princip třetích prostorů spočívá právě v tom, že stírají binární dichotomie a vztahy mezi pánem a otrokem, kolonizátorem a kolonizovaným, utlačujícím a utlačovaným a vnášejí do těchto vztahů vzájemnou a komplexní, dynamickou kontaminaci. Hybridní identita je pak objektem i subjektem třetích prostorů:

Třetí prostor, ačkoliv je nereprezentovatelný sám o sobě, tvoří diskurzivní podmínky výpovědi, které dokazují, že smysl a kulturní symboly nemají

2 Všechny cizojazyčné citáty přeložil autor studie.

jednotu nebo prvotní stálost a že stejné znaky mohou být přivlastněny, přeloženy, dějinně předefinovány a přeinterpretovány (Bhabha 2007, s. 74).

Překládat, opakovat, napodobovat, právě to podle Bhabhy znamená otvírat třetí prostor, praktikovat a rovněž odhalovat hybriditu každé identity. Třetí prostor je místem nesamozřejmosti, toho, jak slova a věci, postavení i místa, vztahy i souvislosti drží pohromadě jenom zdánlivě. Hybridní třetí prostor se vytváří z kontaminace opozic, z jejich niterné a bytostné nečistoty.

Dílo Léonory Miano z Bhabhovy teoretické reflexe identity a třetího prostoru svým způsobem vychází, ale zároveň si je literárně přizpůsobuje a komplexním způsobem ji převádí na příběhy, postavy a životní osudy postav, čímž nabízí ve frankofonní literární krajině relativně novou poetiku. Tyto postavy, z nichž většina žije ve Francii, pocházejí z blízké nebo vzdálené africké diaspory, přičemž její členové jsou vázáni společnou historickou pamětí, která se vyznačuje traumatem, bolestí, ale také slávou a hrdostí. Vzpomínka je kolektivní, je součástí historie černého kontinentu, ale je zároveň individuální, spletená z nesčetných drobných anonymních příběhů, o kterých doposud slyšel jen málokdo. Prostřednictvím této paměti prosvítá společné já různých postav, ona „historická identita“, která je konstruována ve vzájemném vztahu s určitým hodnocením světa a určitým vnímáním historické minulosti.

Vztah k historii je u Léonory Miano rovněž komplexní. Autorka si dobře uvědomuje známou skutečnost, že i historii jejího kontinentu píší vítězové, bílí kolonizátoři mužského pohlaví, a to ze dvou prostých důvodů: zaprvé, že za nimi stojí hegemonie vítězů koloniálního soupeření, a současně proto, že pouze kolonizátor zpočátku dokáže tuto historii zapsat a má z tohoto pohledu obrovskou konkurenční výhodu oproti orálním kulturám. Svým psaním se tak Miano stává součástí známé postkoloniální tendence i obecnější tendence moderní francouzské literatury (Camus, Sartre) dát hlas utlačovaným, podřízeným, jak ji detailně formulovala Gayatri Spivaková ve svém stěžejním díle *Mohou podřízení mluvit?* (angl. *Can the Subaltern Speak?*, 1988).

Zdá se však, že Miano jde ještě dále. Její podřízení jsou obdařeni velmi složitou a vysoce problematickou identitou, identitou smíšenou, a nemohou se tedy pravděpodobně automaticky stát mluvčími všech utlačovaných v Africe. Navíc díky své komplexní identitě jsou mnohem citlivější na čtení vlastní historie a zejména na její interpretaci. Použijeme-li metaforu světa jako vězení, postavy Leonory Miano se cítí uzamčené v jedné cele tohoto obrovského vězeňského světa a logicky jako vězenkyně a vězni postrádají globální pohled na celou budovu, na to, co se v ní děje, a zejména na to, co se v ní dělo po dlouhá staletí. Zároveň však vědí, že jejich identita je zcela zásadně spojena s tím, co se v této symbolické budově už stalo, s jednotlivými osudy jejich spoluvězňů a všech vězňů, kteří jim před staletími a staletími předcházeli.

V tomto článku se pokusíme vysvětlit tyto obecné myšlenky na dvou konkrétních příkladech děl zmíněné autorky. První příklad se bude zabývat historickou pamětí obchodu s otroky v románu *Období stínu*, druhý se zaměří na tradice předků a návratem k africkému původu v temnotách noci. Obě dvě díla mají společný afropský pohled na historii Afriky. Pro vypravěčky nebo ženské postavy se jedná o pokus pochopit vlastní individuální identitu tím, že porozumí společnému kolektivnímu narativu. U vypravěček a postav je jejich afropská identita smíšená, a proto velmi složitá, takže ji nelze dešifrovat bez důkladného a hlubokého čtení velké historie, na níž

osobně neparticipovaly, ale která nepřestává ovlivňovat jejich životy a spoluurčovat jejich identitu.

OBDOBÍ STÍNU

Jde o příběh afrických žen, jejichž synové zmizeli za noci velkého požáru. Tento den zmizení je narativně podán jako mýtická, temná událost, a to doslova i symbolicky, jako začátek konce klanu Mulongo. Nikdo ale vlastně neví, co se toho dne stalo. Ani proč požár vznikl, ani kam muži zmizeli. Následující den jsou ženy, které přišly o své chlapce, izolovány v domě a umístěny do karantény. Kolektivní snahou je, aby nemohly nakazit ostatní svým zoufalstvím, protože v Africe je důležitý především klan. Komunita musí být ochráněna, takže i kolektivní smutek je potřeba odsunout. Jak ukazuje autorka, společnost totiž vždy fungovala na základě kódů a pravidel, která respektují všichni — jednotlivci, muži, ženy, děti. Jejich svět končí nedaleko, stále uprostřed buše, kde bydlí další národ, početnější a silnější kmen Bwele. Lidé kmene Mulongo s nimi obchodují a udržují dobré vztahy.

Z narativního hlediska tak noc velkého požáru slouží v celém vyprávění jako spouštěcí okamžik, otevírá pomyslnou škvíru třetího prostoru v narativní struktuře příběhu — naraci jedné konkrétní události a zároveň historie celého kmene, posouvá hranice a dává tušit existenci většího světa, kde „cizinci s kuřecíma nohama“³ přicházejí z Oceánu na velkých pirogách, zahrnují pobřežní národy dárky, za které žádají, aby jim byli vydáni muži a ženy, kteří jim mají sloužit.

Jelikož je považováno za západní, urážlivý konstrukt, zůstává slovo „otročtví“ nevyřčeno, stejně jako slova „běloch“ či „kolonialismus“. Okamžik podobného kataklyzmatu tak nedokáže lid Mulongo pojmenovat. Násilí, okovy, oholené hlavy, spoluúčast někdejších bratrů, nic z toho není pochopitelné pro členy kmene Mulongo, jejichž horizont zkušenosti je omezen na buš a kteří jsou tak neschopni pochopit a interpretovat, co se vlastně stalo. Síla románu spočívá v hledání historické paměti malého neznámého kmene. Nejedná se o příběh akademický, uměle stvořený, ale o příběh skutečný, byť se mohl stát jinak a za jiných okolností. Je to příběh prožitý podle Spivakové „podřízenými“ lidmi, tady a nyní. Jeho intenzitu umocňuje navíc také to, že jde o příběh kodifikované „primitivní“ lidské komunity, s jejími obřady, znalostmi, medicínou, vírou a rituály. Autorka románu zároveň velmi dobře ukazuje, jak západní svět proniká do této pradávnej Afriky předků svou vojenskou a technologickou silou, ale i obyčejnou mezikulturní prostupností. Jedná se o střet s novým světem, dosud neobjeveným, jenž odsoudil ten starý k zániku.

Jak ostatně říká jedna z přeživších starých žena na konci románu:

[...] člověk nemůže zbavit lidi toho, co přijali, naučili se, žili. Sami by toho nebyli schopni, i kdyby po tom toužili. Lidé nejsou prázdné tykve. Předci jsou stále s námi. Vznášejí se nad těly, která obejmou. Zpívají, když milenci křičí jedním hlasem. Čekají na zápraží domu, kde pracuje žena. Nařikají ve žvatlání novorozenců.

3 Říkají jim tak kvůli evropským kalhotám s dlouhými nohavicemi.

Předkové jsou tu s námi a nepředstavují uzavření se do sebe. Stvořili svět. To je jejich nejcennějším dědictvím: povinnost vynalézat, abychom přežili [...] (OS, s. 240).

Román Leonory Miano se odvíjí jako vyšetřování záhady: pomalým tempem s poměrně velkým množstvím exkurzů do světa víry a společenských pravidel těchto komunit. Příběh autorce umožňuje ukázat, jak velká světová historie, zejména obchod s otroky, dopadla na naivní africké a do sebe uzavřené komunity, jež nedokázaly pochopit, co se s nimi ve skutečnosti děje. Populace musí během jedné noci čelit neznámé, nepředvídané a nepochopitelné situaci, přitom jde o prosté bytosti, zbavené jakékoli možnosti ovlivnit chod historických událostí, ať už evropských, afrických či amerických, jejichž jsou oběťmi.

Originalita románu nespočívá v tom, že se zabývá samotným obchodem s lidmi nebo těmi, kteří se stali oběťmi únosů, ale v tom, že nám dává nahlédnout události zevnitř, s narativní fokalizací vyprávění zaměřenou na zmíněnou komunitu. Záměrem autorky je vyjádřit krutě ironický paradox, konkrétně strach celé vesnice, na kterou dopadne nelítostný osud v podobě předtuchy božské pomsty a čehosi magického tam, kde ve skutečnosti existuje pouze nelítostný mezinárodní trojúhelníkový obchod. Jednou z intencí románu je tak připomenout osud těch, na které historie zapoměla, a odhalit jejich pocity nepochopení, hrůzy, bolesti, ale také viny, protože „nakonec každý člověk má svou část odpovědnosti, byť malou, za neštěstí, která se mu dějí“ (OS, s. 211). Pro ty, kteří přežili, se vtírá také povinnost připomínat si všechny, kteří byli zmasakrováni, utopeni nebo byli uneseni za oceán bez naděje na návrat. „Je nemožné vidět to, a mlčet“ (OS, s. 238), říká ostatně jedna z žen v románu.

Právě konfigurace ženských postav tvoří jedno z podstatných naratologických hledisek tohoto románu. Základní dynamika vztahů mezi postavami se odehrává na jedné straně interakcí mezi jednotlivými ženskými postavami — těmi dominantními a těmi submisivními, těmi, které přišly o syny a truchlí, a těmi, které je mají utěšit. Druhou složku zmíněné dynamiky, podobně jako v druhém, níže traktovaném díle, tvoří neméně důležitá interakce mezi ženskými postavami jako románovými individualitami s odlišnými vlastnostmi, psychologii i životními osudy a ženským kolektivem představujícím vyšší celek a princip ženské vzpoury proti nadvládě kolonizátorů.

Velmi názorným příkladem je zde ženská postava Ié, jež je nejstarší a nejzkušenejší členkou celého kolektivu a jejíž individuální portrét se postupně v průběhu vyprávění vykresluje. Představuje zároveň určitý symbol hluboké tradice předků, opírající se o sny a předtuchy. Příchod vetřelců potvrzuje její přesvědčení, že „noc bude dlouhá. Snad ještě horší než v jejím snu“ (OS, s. 72). Ié se postupně stává vůdčí postavou ženského kolektivu vesnice i jeho sjednocujícím prvkem, své předtuchy a sny promítá do myslí ostatních žen, které spolu s ní splývají ve zmíněném kolektivu. Miano z ní činí „vyšší ženský princip“ a dává jí postavení i pravomoci, které obvykle náležejí hlavě rodiny nebo náčelníkovi. Její povaha je výsledkem dlouhého zrání a vyrůstání po boku otce, což je důkazem, že v tradiční struktuře není žena vždy považována za podřízenou muži:

Její otec nedělal rozdíl mezi svými dcerami a syny. Otec svou nejstarší dceru poučil o věcech, o nichž věděli pouze muži. Když se ho ptala, proč porušuje

pravidla, řekl se smíchem: „Nic neporušuji, dcero. Naši předkové jsou raději, když jejich tajemství udržuje inteligentní žena než muž bez mozku [...]“ (OS, s. 103).

Shrneme-li předchozí reflexi, můžeme konstatovat, že skupina ženských obyvatel vesnice svou kolektivní silou jako by utvářela novou, vyšší románovou ženskou „postavu“, kde se stírají rozdíly mezi individualitami a kde platí, že celek je mnohem více nežli součtem svých částí. Z narativního hlediska se tento ženský rovněž kolektiv začleňuje do uspořádání a dynamiky prostoru, v němž ženy tvoří malý, dobře vymezený, až intimně známý prostor vesnice, zatímco svět těch druhých — mužů či kolonizátorů — je nezměrným prostorem obklopujícím celou vesnici, prostorem neznáma, plným nástrah a nebezpečí.

Obchod s otroky a tajemství zmizení během velkého požáru nejsou jediným námětem této knihy. Dalšími stěžejními tématy románu jsou utrpení, osobní i kolektivní traumata, jakož i nemožnost truchlení a smutku pro ty, kteří jsou konfrontováni se zmizením milovaného člověka. To dodává celému příběhu určitou narativní univerzalitu v souvislosti s mizejícím světem předků, světem provázaným s přírodou, jenž se stává obětí nového neznámého světa. *Období stínu* je obecně vystavěno na principech zmizení a znovustvoření. Autorka skrze antitetické dichotomie, rozkročené mezi stínem a světlem, minulostí a budoucností, zoufalstvím a odhodláním, přistupuje k tématu s jistým tajemstvím a velkolepostí, s dobře vykreslenou psychologíí a s hlubokým lidstvím.

Nejlepším způsobem, jak vrátit lidskost deportovaným obyvatelům při obchodu s otroky, je připomenout, že měli matku, manželku. Znovu jim zopakovat tuto jednoduchou věc: někdo znal jejich jméno a miloval je. Nespátřili jediný záblesk světla v lodním prostoru. Byli to jednotlivci, protože byli napojeni na jiné lidi, na komunitu (OS, s. 174).

Závěrem této části tedy snadno nahlédneme hluboký symbolický rozměr zmizení mladých mužů z vesnice. Ve vesnici zbylo pouze několik nerozluštitelných stop jejich přítomnosti. Obdobně i ve „velké historii“ obchod bílých mužů s otroky vedl ke zmizení neznámého počtu anonymních černochů, kteří se nikdy nedostali do velkých historických narativů. Neustále na ně číhá všudypřítomné riziko zapomnění. Černá paměť se stává dysfunkční, tváří v tvář bílé interpretaci dějin světa. Povinnost smutku a paměti musí vycházet právě od velkých hlasů černé Afriky, jakým je Léonora Miano a její vypravěčky.

VNITŘEK NOCI

Autorčin první román vypráví rovněž malý příběh anonymních jedinců na pozadí velkého příběhu, ovšem v poněkud odlišných souvislostech. Připomeňme krátce příběh tohoto románu: někde v Africe jsou vesničané drženi jako rukojmí muži pocházejícími ze severu, kteří si říkají *Síly změny*, aby převzali nadvládu nad jihem. Obyvatelé této vesnice, Eku, jsou uprostřed přírody odříznuti od světa a nedůvěřují velkému

městu Sombé. Muži odcházejí daleko za prací. Dívky se tam brzy vdávají, rodí děti a mlčí, kromě Ayané, dcery Aamy, bláznivé ženy, a Eke, dobrého muže, který umírá v mladém věku. Ayané odejde na několik let studovat k bílým lidem do Francie. Vráť se později do vesnice, aby pochovala matku. Vesničané se mezitím ocitnou v zajetí a vyčkávají na rozhodnutí *Sil změny*. Ayané se ihned po svém návratu schová v mangovníku a nedobrovolně se zúčastní rituálu, jenž je nejkrutější scénou celého románu a jeho kataklyzmatem. Jde o obětování dítěte, které členové milice *Sil změny* donutí vesničany sníst, aby se symbolicky navrátili ke svým rodovým kanibalským tradicím. Následuje poprava náčelníka vesnice. Muži ze severu donutí chlapce, aby se k nim přidali ve válce za osvobození. Dívky jsou rovněž odvezeny. Celý román je velmi zajímavý i z naratologického z hlediska. Ayané je sice hlavní hrdinkou románu a příběh je vyprávěn ve třetí osobě z její osobní perspektivy, ale je zřejmé, že je pouze pasivní pozorovatelkou a že hlavními postavami jsou z jiné narativní perspektivy zároveň obyvatelé vesnice. Ayané v klíčové scéně sleduje z výšky svého mangovníku celou událost a později podává svědectví o krutosti v srdci Afriky, o historii Afriky spojené se svými nejtradičnějšími, nejděsivějšími rituály, celou scénu tedy znovu převypráví a dává hlas podřízeným. Z hlavní postavy se tak stává virtuální, potenciální vyprávěčka dalšího příběhu, kterou můžeme a nemusíme ztotožnit s autorkou románu. Pro ni, coby Afropanku, je podobný návrat ke kořenům bolestivý, ale zároveň díky němu získává přístup ke své skryté identitě. Ve skutečnosti je totiž cizinkou ve své vlastní zemi, z níž odjíždí tak, jak přijela: v džínových kalhotách a košili. Nedokázala se postavit masakrům a zůstala paralyzována v kolektivním ponížení. *Vnitřek noci* je tedy vyprávěn jako velmi temný příběh, který do určité míry boří sny a mýty o bratrství mezi africkými kmeny a také jeden z velkých principů hnutí *négritude* (černošství) u Césaira a Depestra, o kterých mohly snít kolonizované africké národy podobného původu. Uvědomit si podobnou pravdu se pro Ayané pojí s dlouhou intelektuální a zejména identitární cestou v rámci její hraniční identity, ve zmíněném třetím prostoru.

Vnitřek noci je tak dalším neotřelým pohledem na historickou paměť a afropskou identitu. Román se implicitně staví proti všem ideálům zmíněného hnutí *négritude*, podle nichž mýtická minulost předkoloniální Afriky představovala utopii afrických předků s tím, že černé kmeny žily kdysi dávno v míru a dokonalé harmonii. Spolupráce některých početně a technologicky silnějších černých kmenů s bílými okupanty navíc otevírá postkoloniální reflexi o kmenových válkách a vrozeném zlu, o odvěkých nepřátelstvích, jež jsou možná bytostně vlastní každému člověku a každé komunitě. S tím vším se pojí další spíše prozaické okolnosti — chamtivost a pragmatické uvažování obchodníků, jak je zřejmé z prvně analyzovaného románu:

Pak se objevili cizinci, kteří přišli z kraje kmene Pongo na břehu oceánu. V té době vládl zemi Ikuna, stařec z Ibankora. Později ho vystřídal jeho syn Ipaó. Pobřežní lidé si rychle uvědomili výhody vzájemných vztahů s muži se slepičíma nohama (OS, s. 193).

Obraz extrémního násilí spojený s vynuceným návratem ke kořenům předků naznačuje, že uctívání afrických kořenů, ať už na úrovni symbolické nebo v identitách postav, se může z historického hlediska jevit stejně problematické jako kritika přístupu kolonizátorů ke kolonizovaným. Ayané, afropská protagonistka románu, si toho je

dobře vědoma. Ovšem, jak jsme již naznačili, nazývat ji protagonistkou se podle řecké etymologie zdá značně nepřiměřené, neboť se ve své roli skrytého pozorovatele neúčastňuje ancestrální oběti ani jako pachatel, ani jako oběť. Je pouze očitým svědkem, de facto spíše jakýmsi na událostech neúčastným, avšak přesto vzpurným extradiegetickým vypravěčem a z hlediska interpretace románu symbolickým pozorovatelem dějin současné Afriky:

Nemohu ho zabít, nežádejte to po mně! Wyoo, otcové z Eku, spaste mě! Nejsem vrah. A pak toto dítě je mawassa! Jeho démoničtí bratři na mě přivolají kletbu, pokud ho zabiju. Woyoo, předkové Eku, spaste mě!

Malý chlapec vydal z hrdla ostrý výkřik, který se měl navždy otisknout do paměti každého z nich. Kvílení proniklo v noc, přelezlo za kopce, zdálo se, že dosáhne vrcholků stromů, a každému vesničanovi zajelo hluboko do srdce. Z místa, kde se Ayané nacházela, ucítila, jak jí krev mrzne v žilách (VN, s. 118–119).

Leonora Miano se podobá svým ženským postavám tím, že se snaží rekonstruovat a prozkoumávat svou afropskou hraniční identitu hledáním pozůstatků historické paměti v minulosti kontinentu, odkud pochází. Minulost tohoto kontinentu je však neoddělitelně spjata s evropskou kolonizací. Afropská identita je v její tvorbě obří mozaikou složenou ze zbytků, stop i pestrobarevných kousků historické, koloniální a postkoloniální paměti. V této mozaice chybí mnoho částí, nebo je jich mnoho nečitelných, podobně jako archeologický fragment nebo literární palimpsest. Abychom však porozuměli afropské identitě v jejím díle, musíme se alespoň z pozic evropských čtenářů pokusit najít ty části, které chybí, a přečíst si i ty nečitelné.

Článek je výsledkem badatelské činnosti podporované Grantovou agenturou České republiky v rámci grantu GA ČR 17-26127 S „Nové narativy, nové estetiky: současní frankofonní afričtí autoři z pohledu hybridity, migrací a světové globalizace“.

LITERATURA:

Albert, Christiane. <i>L'immigration dans le roman francophone contemporain</i> . Karthala : Paris, 2005.	Joubert, Jean-Louis (ed.). <i>Littérature francophone : anthologie</i> . Paris : Nathan, 1992.
Beniamino, Michel. <i>La francophonie littéraire</i> . Paris : L'Harmattan, 1999.	Lavigne, Sophie. <i>De la négritude à la migritude</i> . Paris : Univ. européenne, 2011.
Bhabha, Homi. <i>Les lieux de la culture</i> . Paris : Payot, 2007.	Miano, Léonora. <i>Habiter la frontière</i> . Paris : L'Arche, 2012.
Combe, Dominique. <i>Les littératures francophones</i> . Paris : PUF, 2010.	Miano, Léonora. <i>Saison de l'ombre</i> . Paris : Pocket, 2006a.
Husti-Laboye, Carmen. <i>La diaspora postcoloniale en France</i> . Limoges : Pulim, 2010.	Miano, Léonora. <i>Intérieur de la nuit</i> . Paris : Pocket, 2006b.
Chevrier, Jacques. <i>Littérature nègre</i> . Paris : Armand Colin, 1984.	Moura, Jean-Marc. <i>Littérature francophone et théorie postcoloniale</i> . Paris : PUF, 1999.

Rosello, Mireille. *Littérature et identité créole aux Antilles*. Paris : Karthala, 1992.

Spivak, Gayatri. „Can the Subaltern Speak?“. In Nelson, Cary — Grossberg, Lawrence (eds).

Marxism and the Interpretation of Culture. London : Macmillan, 1988, s. 271–313.

Viatte, Auguste. *Histoire comparée des littératures francophones*. Paris : Nathan, 1980.

